

De kloof tussen stad en platteland

De stad heeft alles. Het platteland heeft steeds minder. De kloof tussen stad en platteland vergroot. De spanning stijgt. Het Europese platteland voelt zich letterlijk en figuurlijk achtergesteld en politiek én publiekelijk ondergewaardeerd. De kloof moet gedicht en het platteland geherwaardeerd worden. Stad en platteland moeten elkaar opnieuw in de ogen kijken en de hand reiken. Europa heeft hiervoor een ambitieuze langetermijnvisie uitgezet.

Jacques Van Outryve, senior writer / illustraties: Joris Snaet

De Europese Commissie maakte haar langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden in juni bekend. Dat gebeurde toevallig in dezelfde week dat de Europese ministerraad en het Europees Parlement een akkoord bereikten over een nieuw gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Europees landbouwcom-

missaris Janusz Wojciechowski noemde dat geen toeval maar eerder symbolisch. Hij ziet de plattelandsvisie als een positieve aanvulling, als het ware als een teken van goodwill van de Europese Commissie. De gepolariseerde sfeer waarin het nieuwe GLB tot stand kwam en de onderhandelingen over de van boer tot bord-strategie

(Farm to Fork) ook vandaag nog worden gevoerd, doen weinig goeds aan de gespannen relatie tussen stad en platteland. De Europese plattelandsvisie kadert ook in de Green Deal maar kwam vrij geruisloos tot stand. Europa rekent op zijn plattelandsgebieden om klimaatneutraal te worden. Hiervoor is politiek herstelwerk aan de winkel. Plattelandsgebieden kwijnen weg omdat ze leeglopen ofwel worden opgeslorpt en dan vollopen. De spanningen geven een onbehaaglijk gevoel. Zo zou de politieke drang naar stadslandbouw doen vermoeden dat steden zelfs voor hun voeding niet langer het platteland nodig hebben. Niets is minder waar. Naar aanleiding van de covidpandemie hebben vele burgers het platteland opnieuw ontdekt. ▶

Van de week

Welk platteland? En, daar wil de Europese Commissie werk van maken. De Europese verbintenis om regionale verschillen te verkleinen en de achterstand van plattelandsgebieden te helpen inlopen zit immers verankerd in het Europese Verdrag (art. 174). De Europese Commissie is als hoeder van de Europese verdragen verplicht om in actie te komen.

Mooi en ambitieus verhaal

De Europese langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden kreeg de veelbelovende ondertitel 'Naar sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden in 2040' mee. Aan de visie ging een studie over trends en uitdagingen op basis van demografische prognoses en een publieke bevraging vooraf. De Europese Commissie noemt plattelandsgebieden een essentieel onderdeel van de Europese manier van leven. Zij zijn zeer divers maar uniek. "Europa zou niet compleet zijn zonder het platteland", liet commissievoorzitter Ursula von der Leyen zich onlangs ontvallen. Het platteland moet niet met woorden worden gepaaid maar met daden worden gepamperd. Het bestrijkt 80% van het EU-grondgebied. Er wonen 137 miljoen mensen, weliswaar steeds minder,

maar toch is dat nog bijna 30% van de EU-bevolking. Sociale en economische veranderingen van de afgelopen decennia, waaronder globalisering en verstedelijking, hebben rol en aard van plattelandsgebieden sterk gewijzigd. Denk aan bevolkingsafname, vergrijzing, uitholling van infrastructuur en dienstverlening zoals onderwijs, sport en cultuur, postbedeling, openbaar vervoer, kleinhandel en horeca. De werkgelegenheid krimpt en het hoofdelijk inkomen daalt. De digitale connectiviteit is er beperkt. De belangrijkste voorwaarde voor groene en digitale transformatie is internetconnectiviteit. Ondanks recente verbeteringen op het gebied van breedbandconnectiviteit heeft slechts 59% van de huishoudens in plattelandsgebieden toegang tot breedband van de volgende generatie (NGA-breedband) tegenover 87% van alle EU-huishoudens. Dat zet de roep naar technologische innovatie, preciselandbouw, robotica en artificiële intelligentie maar ook van digitale administratie en digitale contacten met overheden op het platteland in een geheel ander daglicht.

"Het besef groeit dat de rol en het belang van plattelandsgebieden worden ondergewaardeerd en onvoldoende worden beloond," zo luidt het. Bijna 40% van de mensen die op de openbare bevraging hebben gereageerd gaf aan zich door de samenleving en de

beleidsmakers in de steek gelaten te voelen. Deze perceptie en de factoren die hieraan ten grondslag liggen wil de Europese Commissie met haar langetermijnvisie aanpakken met een bijbehorend stappenplan. Dat klinkt veelbelovend, maar in hoeverre is dat te rijmen met andere initiatieven in het kader van de Geen Deal, denk aan de van boer tot bord- en biodiversiteitsstrategie? Duurzame voedselproductie, behoud van biodiversiteit en bestrijding van klimaatverandering zijn hier volgens de Europese Commissie perfect mee te rijmen. Denk hierbij ook aan andere facetten van de bio-economie en de uitrol van nieuwe technologieën. De Europese Commissie is ambitieus maar kan dit niet alleen.

Europees platteland is divers maar uniek.

Ook het nieuwe GLB met zijn plattelandsontwikkelingsbeleid en strategische plannen kan dit niet alleen aan. Dat beleid heeft al zoveel te doen. Verschillende Europese fondsen zullen de handen in elkaar moeten slaan. Want bij ambitieuze plannen horen geschikte middelen. Tot dit besluit kwamen ook de Europese landbouwministers op hun informele bijeenkomst in Slovenië in september. Met het mooie Sloveense alpengebied op de achtergrond gingen ze op zoek naar manieren om de kloof tussen stad en platteland te dichten. Kunnen beide elkaar opnieuw de hand reiken of blijft hun verhouding gespannen? Volgens landbouwcommissaris Wojciechowski kan deze langetermijnvisie een goede aanzet zijn. Maar dan moet ze ernstig worden genomen.

Plattelandstoetsing

Europa is zich bewust van het feit dat plattelandsgebieden plaatsen van diversiteit zijn waar unieke troeven, talenten en potentieel optimaal moe-

ten worden benut. Dat kan alleen van onderuit en met afstemming met alle betrokkenen. De Europese langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden voorziet in een zogenaamd Plattelandspact van alle bestuursniveaus, van Europees tot lokaal, en belanghebbenden. Dat moet een doeltreffend kader vormen om ervaringen, ideeën en beste praktijken uit te wisselen bij de ontwikkeling van concrete maatregelen. Hierbij zullen alle bestaande plattelandsnetwerken, netwerken van het cohesiebeleid, maar ook toekomstige GLB-netwerken, een actieve rol spelen bij de uitwerking van een Ruraal Actieplan. Dat moet plattelandsgebieden sterker, verbonden, veerkrachtig en welvarend maken. Met 'sterker' worden levendige lokale gemeenschappen, toegang tot diensten, onderzoek en innovatie, ook sociale innovatie, bedoeld. 'Verbonden' slaat op betere digitale verbondenheid en duurzame multimodale mobiliteit. 'Veerkrachtig' heeft onder meer te maken met bestendigheid tegen klimaatverandering, energietransitie, koolstofbewuste landbouw, bodemgezondheid. Echter, naast ecologische veerkracht zal ook aandacht worden geschonken aan acties inzake sociale veerkracht op het platteland. Bij 'welvarend' gaat het tot slot om de noodzakelijke diversificatie van economische activiteiten, om ondernemerschap en generatiewisseling in de landbouw, om producentenorganisaties, om lokale voedselcircuits en kwaliteitslabels maar ook om de ontwikkeling van sociale economie. Koken kost geld. De Europese Commissie verwacht niet dat het hele actieplan door het GLB met zijn plattelandsontwikkelingsbeleid wordt betaald. Er zal een toolkit van financieringsmogelijkheden voor plattelandsgebieden worden ontwikkeld met middelen uit verschillende Europese fondsen. De Europese Commissie zal bovendien een waarschuwingspost voor het platteland opzet-

ten om meer en betere gegevens en analyses te verzamelen. Belangrijk nog is de plattelandstoetsing, een idee dat reeds jaren geleden werd aanbevolen in de verklaring van Cork 2.0 (2016) over het plattelandsbeleid. Gelet op het multidimensionale karakter van plattelandsontwikkeling moet EU-beleid ook worden beoordeeld vanuit plattelandsperspectief. Daarbij moet rekening worden gehouden met potentiële effecten en gevolgen op werkgelegenheid, economische groei, ontwikkelingsvooruitzichten, maatschappelijk welzijn, gelijke kansen en milieukwaliteit. Deze plattelandstoets zal dus de verwachte impact van belangrijke Europese wetgevingsinitiatieven op het platteland beoordelen. Doel ervan is te zorgen voor samenhang, consistentie en complementariteit tussen belevingsvormen in het belang van de plattelandsgebieden en -gemeenschappen. Dat is een doelstelling die gerust in het vet mag staan!

Wat nu?

Nog dit jaar wil de Europese Commissie samen met belanghebbenden en het Europees Comité van de Regio's het Plattelandspact opstarten om na te gaan hoe de doelstellingen van het actieplan best kunnen worden verwezenlijkt. In 2023 zal de balans worden opgemaakt van de acties die met het GLB en/of cohesie- en andere fondsen in de periode 2021-2027 zijn geprogrammeerd. Het jaar nadien kunnen dan versterkte maatregelen en financieringsmogelijkheden worden voorgesteld met het oog op de periode 2028-2034, waarna dan nog een MFK-periode volgt. Volgens de langetermijnvisie zouden de plattelandsgebieden tegen 2040 sterker, verbonden, veerkrachtig en welvarend moeten zijn of ... niet zijn. Boerenbond met zijn Landelijke Beweging voelt zich als belangrijke actor op het typische en diverse Vlaamse platteland ongetwijfeld aangesproken. ■

Giel Boey

adviseur Internationaal beleid, Studiedienst
giel.boey@boerenbond.be

Vitaal platteland

Land- en tuinbouwers beheren 40% van de Europese oppervlakte en geven vorm aan het platteland. Het is dan ook cruciaal dat het om een 'vitaal' platteland gaat om in te wonen en te werken. Een van de gemeenschappelijke doelstellingen van deze Europese langetermijnvisie is dat plattelandsgebieden aanbieders worden van voedselzekerheid, van economische kansen, van goederen en diensten voor de samenleving als geheel waarbij een billijk aandeel van de gegenereerde waarde behouden blijft. De vraag stelt zich hoe de Europese Commissie deze doelstelling rijmt met andere Europese maatregelen op kortere termijn. Het zou dan ook nuttig zijn om de voorgestelde plattelandstoetsing al eens uit te testen op de van boer tot bord-strategie. Wat zullen de gevolgen zijn voor de diverse plattelandsgebieden? De plattelandsvisie heeft net als andere strategieën in het kader van de Green Deal iets te bieden wanneer naast het mooie verhaal en de ambities ook de nodige middelen en mogelijkheden worden gelegd. Een vitaal platteland komt of blijft niet vanzelf. De Europese visie zet een marsrichting uit om opportuniteiten beter te ontplooiën. En, zoals commissievoorzitter Von der Leyen zei: "Europa zou niet compleet zijn, zonder zijn platteland".

"Europese visie zet marsrichting uit."